

ЗМІСТ І ФОРМИ УЧАСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ОФІЦЕРА ГРОМАДИ У ВИЯВЛЕННІ ТА РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

THE CONTENT AND FORMS OF PARTICIPATION OF THE COMMUNITY POLICE OFFICER IN IDENTIFYING AND INVESTIGATING CRIMINAL OFFENCES

Здорик Д.В., ад'юнкт відділу організації освітньонаукової підготовки
Харківський національний університет внутрішніх справ

Грїбова Ю.М., інспектор сектору ювенальної превенції відділу превенції
Вінницьке районне управління поліції Головного управління Національної поліції у Вінницькій області

У статті досліджується окремі питання впровадження нового інституту «Поліцейського офіцера громади», який через свою новизну створює підстави для ряду наукових досліджень. Одною серед них є брак наукової уваги, проблемам участі поліцейського офіцера громади у виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень.

Метою даної статті є визначення змісту та форм, якими під час виконання службових обов'язків користується ПОГ для виявлення та розслідування кримінальних правопорушень

За результатами проведеного дослідження зроблено висновок, про те, що ПОГ під час виконання своїх службових обов'язків, має значні можливості для виявлення та розслідування кримінальних правопорушень.

Виявлення ПОГ кримінальних правопорушень – це його діяльність, яка полягає у одержанні та фіксації ним інформації (невідомої до того правоохоронним органам) про готування до кримінального правопорушення, замах на кримінальне правопорушення, учинення закінченого кримінального правопорушення.

Виявлення ПОГ кримінальних правопорушень за ознакою активності має дві форми: активну та пасивну. Активна форма зараховує дії, що притаманні оперативно-розшуковій діяльності. Пасивна, передбачає постійний перманентний (фоновий) кримінальний аналіз інформації, що надходить до ПОГ при виконанні ним інших завдань.

Виявлення ПОГ кримінальних правопорушень за ознакою гласності має дві форми: гласну та негласну. Гласна форма характеризується повною відкритістю. Негласна форма характеризується використанням конфіденційного співробітництва з окремими мешканцями громади та приховуванням мети окремих дій ПОГ.

Виявлення ПОГ кримінальних правопорушень за ознакою індивідуальності має дві форми – особисту та групову. Групова форма передбачає виявлення ПОГ кримінальних правопорушень у безпосередній у взаємодії з оперативними працівниками.

Розслідування ПОГ кримінальних правопорушень має лише одну форму – дізнання. Цей напрям діяльності ПОГ полягає у пізнанні ним факту й обставин учинення конкретного кримінального проступку та реалізується через процесуальні дії, передбачені КПК України, що застосовуються з метою виконання завдань кримінального провадження.

Одночасно ПОГ фактично залучається до участі у досудовому розслідуванні кримінальних правопорушень будь-якої тяжкості слідчим, дізнавачем чи працівниками оперативних підрозділів.

Ключові слова: поліцейський офіцер громади, виявлення кримінальних правопорушень, досудове розслідування, оперативно-розшукові заходи, негласні слідчі (розшукові) дії, оперативні підрозділи, взаємодія, конфіденційне співробітництво.

The article investigates particular issues of implementation of the new institute of "Community Police Officer" which creates the basis for a number of scientific studies due to its novelty. One of them is the lack of scientific attention to the problems of community police officer's participation in the detection and investigation of criminal offenses.

The purpose of this article is to define the content and forms used by CPO during the performance of official duties for the detection and investigation of criminal offenses.

Based on the results of the conducted research it was concluded that CPO has significant opportunities to detect and investigate criminal offenses while performing their duties.

The detection of criminal offenses by CPO – is their activity of obtaining and recording information (previously unknown to law enforcement agencies) about the preparation for a criminal offense, an attempt to commit a criminal offense and the commission of a completed criminal offense.

The detection of criminal offenses by CPO by the feature of the activity has two forms: active and passive. The active form includes actions inherent in the operative investigation activity. The passive form involves constant and permanent (background) criminal analysis of information that is received by CPO while performing other tasks.

The detection of criminal offenses by CPO on the sign of publicity has two forms: overt and covert. Overt form is characterized by complete openness. Covert form is characterized by the use of confidential cooperation with individual community residents and concealing the purpose of specific CPO's actions.

The detection of criminal offenses by CPO on the basis of individuality has two forms: personal and group. The group form provides the detection of criminal offenses by CPO through direct interaction with operational officers.

The investigation of criminal offenses by CPO has only one form – an inquiry. This area of CPO's activity involves recognition of the fact and circumstances of a specific criminal misdemeanor and is implemented through procedural actions that are provided by the Criminal Procedure Code of Ukraine, which are used for the purpose of fulfilling the tasks of criminal proceedings.

Simultaneously, CPO is actually involved in the pre-trial investigation of criminal offenses of any severity by an investigator, inquirer or officers of operative departments.

Key words: Community Police Officer, the detection of criminal offenses, pre-trial investigation, operational-search measures, covert investigative (detective) actions, operational departments, cooperation, confidential cooperation.

Постановка проблеми: Одним з найважливіших чинників ефективності роботи поліції є її взаємодія з громадськістю. Перший крок до вдосконалення такої взаємодії – аналіз роботи поліції останніми роками, а саме вивчення позитивного та негативного досвіду.

Позитивними тенденціями у розвитку правоохоронних органів, є диджиталізація як безпосередньо під час

виконання службових обов'язків так і для висвітлення своєї роботи, проведення курсів та тренінгів для підвищення рівня кваліфікації працівників, а також оснащення необхідним обладнанням для поліпшення якості виконаної роботи. Однак має місце і негативний досвід. Вивчаючи деякі публікації офіційних засобів масової інформації, можна прийти до висновку, що протягом останніх

років, між населенням та поліцейськими знизився рівень довіри, через часті виникнення конфліктів, які зумовлені некомпетентністю окремих представників правоохоронних органів, їх грубістю у спілкуванні із громадянами під час виконання службових обов'язків, а подекуди і корупційністю.

Для виправлення негативного досвіду та примноження позитивних тенденцій, для поліпшення зв'язків між громадськістю і правоохоронцями, було проаналізовано вітчизняний та зарубіжний досвід та впроваджено Інститут поліцейських офіцерів громад (ПОГ). На меті яких є налагодження довіри населення, співпраця із органами місцевого самоврядування, прозорість у роботі, результативність у забезпеченні законності та порядку на території обслуговування, а також виявлення та розслідування кримінальних правопорушень.

Поняття ПОГ в Україні є відносно новим, чимало науковців приділило своєї уваги дослідженню даної теми, зокрема безпосередньо реформуванню із дільничних офіцерів поліції у ПОГ, вивченню його діяльності та адміністративно-правового статусу. Однак, не до кінця розкритим є питання того, що на поліцейських офіцерів громад, згідно з Інструкцією з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад, затвердженій Наказом МВС України від 28 липня 2017 року № 650 [1] серед іншого, покладено функції з виявлення та досудового розслідування кримінальних проступків (у формі дізнання). Тому необхідним є визначення змісту та форм участі ПОГ у виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення питань, що стосуються ПОГ не безпідставно привертає до себе увагу багатьох науковців, адже цей інститут є відносно новим і потребує глибокого вивчення для його подальшого вдосконалення. Дослідженням адміністративно-правового статусу ПОГ займалися М.О. Щербина [2], О.М. Головков, О.М. Мердова [3], Лебедева Н.В. присвятила свою працю реформуванню підрозділу дільничних офіцерів поліції за проектом «поліцейський офіцер громади», де дослідила особливості діяльності ПОГ та законодавче регулювання їхнього статусу у системі органів Національної поліції України [4]. Визначенням основних аспектів поліцейської діяльності ПОГ займались Р.А. Сербин та С.І. Шевченко [5].

Але сьогодні бракує уваги науковців проблемам участі поліцейського офіцера громади у виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень.

Мета статті – визначити зміст та форми участі поліцейського офіцера громади у виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень.

Для досягнення цієї мети нами було поставлено наступні завдання: сформулювати наукове розуміння діяльності ПОГ, визначити його адміністративно-правовий статус; розкрити поняття виявлення та поняття розслідування кримінальних правопорушень; встановити роль і місце ПОГ у цих процесах, а також конкретні форми реалізації, пов'язаних з цим завдань.

Виклад основного матеріалу. Широко відомим термін Поліцейський офіцер громад став у червні 2017 року коли був застосований у Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад (Інструкція) затвердженою Наказом міністерства внутрішніх справ від 28.07.2017 № 650 [1]. Однак у цьому нормативно-правовому акті немає чіткого визначення поняття поліцейський офіцер громад. Вивчаючи Інструкцію та публікації за даною тематикою на офіційних Інтернет ресурсах можна прийти до висновку, що ПОГ – це громадянин України, який склав присягу працівника поліції та має спеціальне звання середнього складу поліції, на якого покладено повноваження щоденного забезпечення порядку, протидії кримінальних та адміністративних пра-

вопорушень, представництво інтересів громади на ввіреній йому території на якій він безпосередньо проживає та на якій розташована поліцейська станція.

Зміст діяльності ПОГ щільно пов'язаний з його адміністративно-правовим статусом. Під таким статусом М.О. Щербина розуміє як сукупність адміністративно-правових норм, які закріплюють завдання та функції, організаційну структуру, повноваження, форми відповідальності та компетенцію ПОГ [2, с. 197]. Отже основними документами у яких закріплено статус ПОГ є – Закон України «Про Національну поліцію» [6]; Інструкція з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад [1]; кодекс України про Адміністративні право порушення [7]; Інструкція з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України [8]; Інструкція з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України [9], Кримінально процесуальний кодекс України [10], Кримінальний кодекс України [11].

Вивчаючи сукупність суб'єктивних прав та обов'язків ПОГ за вказаними нормативно-правовими актами можна зауважити, що на поліцейських офіцерів громади покладена велика кількість функцій та повноважень, які включають в себе не лише діяльність дільничних офіцерів поліції, а й інспекторів з ювенальної превенції у сфері проведення профілактичних бесід із неповнолітніми у навчальних закладах, пошуку безвісти зниклих дітей, а також у разі вчинення правопорушення неповнолітнім притягнення його та його батьків/опікунів до адміністративної відповідальності.

При виконанні функцій інспекторів сектору реагування патрульної поліції поліцейські офіцери громади слідкують за безпекою дорожнього руху, перевіряють правомірність експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі, на території поліцейської дільниці, а також мають право на обмеження або перекриття руху.

Здійснюючи повноваження інспекторів сектору протидії домашнього насильства можуть притягувати до адміністративної відповідальності осіб, які вчинили домашнє насильство та проводити із ними профілактичні бесіди з приводу недопущення вчинення ними протиправних дій.

Потрібно погодитись із О. Мордовою та О. Головком, які у своїй статті зазначають, що поліцейські офіцери громади мають значно ширше коло функціональних обов'язків, аніж дільничні офіцери поліції. Ці обов'язки повинні бути чітко врегульовані на рівні спеціалізованого нормативно-правового акта, наприклад, в Інструкції з організації діяльності поліцейських офіцерів громади, де будуть закріплені їхні завдання, напрями та особливості організації діяльності, яка, безумовно, в порівнянні з дільничними офіцерами поліції, є специфічною [3, с. 141–142].

Згідно чинних нормативно-правових актів до функцій ПОГ, серед іншого, належить виявлення та розслідування кримінальних правопорушень (у формі дізнання). Оскільки ці два напрями діяльності ПОГ становлять предмет даного дослідження, необхідно більш детально визначитися з розумінням їх сутності.

Слід погодитися з думкою висловленою у науковій літературі, що під виявленням злочинів варто розуміти діяльність з пошуку та фіксації інформації про готування до злочину, замах на злочин, учинення закінченого злочину [12, с. 43].

Зауважимо що дане визначення було сформульовано ще у 2019 році, коли не існувало розмежування кримінально караних діянь на злочини та кримінальні проступки. Тому в сучасних умовах його слід сприймати як дефініцію виявлення кримінальних правопорушень (як злочинів, так і кримінальних проступків).

Тож під виявленням ПОГ кримінальних правопорушень слід розуміти, що це діяльність, яка полягає у одержанні та фіксації ним інформації (невідомої до того правоохоронним органам) про готування до кримінального правопорушення, замах на кримінальне правопорушення, учинення закінченого кримінального правопорушення.

Аналіз практичної діяльності ПОГ засвідчує, що виявлення ним кримінальних правопорушень може набувати різних форм, зокрема: пасивної і активної; гласної та негласної, особистої та групової.

Пасивна форма застосовується ПОГ під час виконання ним своїх функціональних обов'язків пов'язаних із превентивною діяльністю на території обслуговування. До такої діяльності відноситься відвідування навчальних закладів, для проведення профілактичних бесід із учнями, під час яких останні можуть стати джерелами інформації про факти вчинення або готування до кримінального правопорушення їх однолітками. Крім того, педагогічний склад та адміністрація навчального закладу нерідко ініціюють розмови, у яких висловлюють занепокоєння та підозри відносно своїх вихованців, з приводу вчинення протиправних діянь неповнолітніми або ж відносно них.

Під час проведення профілактичної діяльності із населенням ПОГ здійснює обхід територій для спілкування із громадянами та роз'яснення їм їхніх прав та обов'язків. Інколи під час таких бесід люди у приватному порядку з власної ініціативи повідомляють правоохоронцю про свої здогадки з приводу причетності тієї або іншої особи до факту готування, замаху або вчинення закінченого кримінального правопорушення.

Одним із пунктів профілактичної діяльності ПОГ є прийняття участі в громадських зібраннях, де проходить спілкування із жителями та людьми працюючими на ввіреній йому ділянці, працівниками ЖЕО, головами квартальних комітетів та ОСББ. Під час зборів люди спілкуються між собою та обговорюють нагальні проблеми територіальної громади. Ці проблеми можуть стосуватись різних тематик, одна із яких пов'язана із неправомірними діями конкретних осіб. Проте, частою є практика коли учасники зборів володіють інформацією, але з різних суб'єктивних причин, таких як невпевненість у точності інформації, не мають на меті безпосереднє звернення до правоохоронних органів із заявою.

Згідно Інструкції ПОГ зобов'язаний здійснювати контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами порядку зберігання і використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боеприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система. Під час такої превентивної перевірки ПОГ може виявити наявність у перевірюваних осіб заборону зброю та боеприпаси до неї, а також вибухонебезпечні речовини, що є кримінально караним діянням.

В усіх перелічених вище випадках відомості про кримінальні правопорушення надійшла до ПОГ без проявлення ним будь-яких цілеспрямованих дій до її виявлення, отже це – пасивна форма виявлення інформації про кримінальні правопорушення.

Що ж стосується активної форми, то вона полягає у цілеспрямованому ініціативному пошуку відомостей про кримінальні правопорушення. Здобувається шляхом огляду території та візуального спостереження у публічно доступних місцях, опитування громадян або посадових осіб про відомі їм факти, які в подальшому можуть становити інтерес для правоохоронних органів.

До цього ж окреслені способи одержання інформації в діяльності ПОГ фактично розмежовуються за ознаками гласності на гласну та негласну форму виявлення кримінальних правопорушень.

Гласна форма характеризується повною відкритістю і є цілком природною для ПОГ. Вона є основним його інструментом у протидії злочинності.

Негласні способи одержання інформації, як правило, використовуються підрозділами, що здійснюють оперативно-розшукову, розвідувальну та контррозвідувальну діяльність, а також органами досудового розслідування під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Ці способи, здебільшого, асоціюються з використанням засобів конспірації, роботою під прикриттям та використанням несправжніх (імітаційних) засобів. У роботі ПОГ це неприпустимо. Адже використання ним таких засобів, по-перше, є незаконним, а по-друге є безглуздим. Адже він працює з мешканцями територіальної громади, які знають його в обличчя.

Проте це не означає, що в діяльності ПОГ немає місця окремим елементам негласної роботи. Так, він може проводити опитування місцевих мешканців особисто, у односторонній, із службовим посвідченням, проте замовчувати дійсну мету здобуття певної інформації. У таких випадках діалог відбувається під будь-яким іншим приводом, який на перший погляд, не стосується інформації яка цікавить ПОГ та вибудовується таким чином, щоб опитувана особа не здогадалась, які саме відомості під час бесіди становили справжній інтерес правоохоронця.

Так само, він може проводити огляд певних приміщень та земельних ділянок з дозволу їх власників з метою, яку не оголошує, або ж використати правдоподібний привід для приховування дійсних цілей свого візиту. Приміром під приводом проведення бесід з профілактики домашнього насильства ПОГ може провести огляд земельних ділянок на предмет виявлення посівів наркомістких рослин.

Також, до негласної форми виявлення кримінальних правопорушень ПОГ може бути віднесено використання конфіденційного співробітництва з громадянами на засадах добровільності. Аналіз практики показує, що до такого співробітництва часто залучаються: особи, які перебувають на профілактичному обліку Національної поліції; старожили багатоквартирних будинків чи приватних кварталів; представники органів місцевого самоврядування, власники та продавці крамниць; двірників та ін. Усі вони можуть надавати відомості про причетність до кримінальних правопорушень осіб із кола їх спілкування або ж ділитися своїми спостереженнями стосовно мешканців громади, які на їх думку викликають підозру у вчиненні кримінально караних діянь. Така форма негласного співробітництва не закріплена у жодному нормативно-правовому акті, але доволі часто використовується на практиці.

Виявлення ПОГ кримінальних правопорушень за ознакою індивідуальності має дві форми – особисту (виявлення здійснюється ПОГ в індивідуальному порядку) та групову, яка полягає у безпосередній взаємодії з іншими службами та оперативними підрозділами.

Груповою формою застосовується під час сумісних відпрацювань, що проводяться відповідно до розпоряджень керівництва територіального органу Національної поліції та здійснюється шляхом: патрулювання території з метою застати особу під час вчинення кримінального правопорушення або замаху на його вчинення; перевірки за виконанням особами до яких застосовано домашній арешт правил цього запобіжного заходу установлених ухвалою суду, за виконанням особами звільненими від відбування покарання з випробуванням вимог установлених Вироком суду; виявлення осіб, які ведуть бродяжницький спосіб життя тощо.

Також вищевказана форма використовується ПОГ під час надання консультативної допомоги оперативним працівникам, які проводять пошукові заходи з виявлення та документування кримінальних правопорушень на території його обслуговування. ПОГ може надати відому йому інформацію про криміногенний елемент проживаючий

на його ділянці. Це, зокрема, відомості про точну адресу та умови проживання, характеристику та соціальний статус у суспільстві, коло спілкування, родинні зв'язки, місце роботи або будь-яке інше джерело доходу, а також місця проведення дозвілля та відпочинку конкретних осіб. Також це може бути інформація про місця збору осіб, які становлять суспільну небезпеку, можливі місця посіву та зберігання наркомістких рослин, місця розпусти тощо.

Крім того, ПОГ може поділитися з оперативними працівниками своїми спостереженнями та підозрами про не місцевих осіб, які час від часу з'являються на території його обслуговування. Як приклад, якщо після візитів таких осіб поведінка деяких місцевих жителів змінюється і проявляється у сповільненості (або навпаки у підвищенні) жвавості чи рухливості ходи, мовлення, почервонінні обличчя або неприродної блідості, то це цілком може бути ознаками розповсюдження наркотичних речовин. Розповсюдження таких речовин шляхом закладок має власні зовнішні прояви (звичай люди, які займаються розкладанням пакунків із наркотичною речовиною, привертають до себе увагу своїми діями, такими як порпання землі біля дерев, кущів чи у будівель господарського призначення, котрі, як правило, розташовані у малолюдних місцях. Фотографуванням цих місць та залишенням міток, які в подальшому є орієнтиром для покупців закладок. Найчастіше, так звані закладчини, одягнуті у темний одяг, для мінімізації привернення уваги до себе.), які ПОГ може вчасно розпізнати та повідомити про це суб'єктам ОРД.

Додатковими ознаками злочинної діяльності приїжджих осіб є їх намагання фізично уникнути зустрічі з ПОГ, якого здалеку можна впізнати через однострій (згідно Інструкції, у робочий час та під час виконання службових обов'язків ПОГ постійно знаходиться у однострої), а у разі зустрічі з ним – не чіткими відповідями на запитання, сплутаністю думок, невербальними проявами брехні. У разі застосування до таких осіб превентивних заходів, передбачених статтями 32 (перевірка документів особи); 33 (опитування особи); 34 (поверхнева перевірка) Закону України «Про Національну поліцію» [6], вони інколи поводять себе агресивно, намагаються прямо не відповідати на поставлені їм запитання, а у окремих випадках, просто тікають.

Участь ПОГ у роботі суб'єктів ОРД з виявлення та розслідування кримінальних правопорушень на практиці часто набуває специфічних форм, особливо коли його завдання полягає у тому аби запобігти поширенню інформації про дійсну мету візиту працівників оперативних підрозділів у конкретний населений пункт. Це ті випадки, коли останнім необхідно провести негласні оперативно-розшукові заходи або негласні слідчі (розшукові) дії, а факт їх прибуття на територію обслуговування ПОГ приховати неможливо. У таких випадках ПОГ, користуючись довірою місцевого населення може залучатись до поширення серед громади правдоподібної легенди з метою зашифровки працівників оперативних служб та їх справжньої мети приїзду.

Щодо проведення негласних оперативно-розшукових заходів та (або) негласних слідчих (розшукових) дій, ПОГ може виконувати деякі організаційно-тактичні завдання (у тому разі коли існує довіра між ним та оперативними працівниками). Це, серед іншого, вирішення питань облаштування контрольних пунктів та постів спостереження, підбір конфідентів для сприяння у проникненні до житла чи іншого володіння особи, для проведення оперативної закупки тощо. Безумовно, така практика є незаконною, оскільки відомості про проведення вказаних заходів і дій мають гриф «таємно», а ПОГ немає допуску до державної таємниці, оскільки за його посадою це непередбачено. Одночасно ця практика є ефективною, а у окремих випадках – безальтернативною.

У тому випадку, коли зазначена практика стосується саме НСРД, то ПОГ фактично бере участь у досудовому розслідуванні. Участю ПОГ у досудовому розслідуванні також слід вважати надання ним допомоги слідчому, прокурору, оперативним працівникам у організації і проведенні затримання особи в порядку ст. 208 КПК України, огляду місця події, обшуків, слідчих експериментів, впізнання особи тощо. Така участь може втілюватись у обмеженні доступу до місця проведення СРД, доставленні туди учасників (понятих, статистів), забезпеченні прибуття туди підозрюваного, свідків, наданні необхідного реквізиту, забезпеченні безпеки учасників СРД, припиненні спроб перешкодити їх проведеному тощо. Також ПОГ може надати консультативну допомогу щодо визначення оптимального часу та місця проведення СРД. Усе це практично складова участі ПОГ у розслідуванні кримінальних правопорушень, визначена нами емпіричним шляхом.

Визначення ж теоретичної складової потребує чіткого розуміння поняття досудового розслідування. Ми поділяємо думку тих науковців, які вважають, що досудове розслідування – це процес пізнання стороною обвинувачення факту й обставин учинення конкретного діяння (передбаченого КК України) під час досудового слідства, який утілюється в системі процесуальних дій, що застосовують з метою виконання завдань кримінального провадження загалом [12, с. 45]. Аналіз вище викладеного дозволяє стверджувати, що ПОГ бере участь у досудовому розслідуванні, шляхом сприяння слідчому, прокурору та оперативним працівникам, які діють за дорученням останніх у виконанні функцій, покладених на них КПК України [10].

Водночас ПОГ може не лише брати участь у досудовому розслідуванні та сприяти роботі представників сторони обвинувачення, а й самостійно розслідувати кримінальні правопорушення, віднесені ст. 12 КК України [11] до категорії кримінальних проступків. Йдеться про дізнання.

Так, відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 3 КПК України, дізнання – це форма досудового розслідування, в якій здійснюється розслідування кримінальних проступків. Згідно з п. 4-1 зазначеної норми закону дізнавач – це службова особа підрозділу дізнання органу Національної поліції, органу безпеки, органу Бюро економічної безпеки України, органу Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, у випадках, установлених цим Кодексом, уповноважена особа іншого підрозділу зазначених органів, які уповноважені в межах компетенції, передбаченої цим Кодексом, здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків [10].

У відповідності до частини третьої статті 38 КПК України функції дізнання можуть здійснювати не лише підрозділи дізнання, а й уповноважені особи органів Національної поліції [10]. До таких уповноважених осіб належить і ПОГ, що впливає з норм Інструкції. Так, у п. 9 ст. 1 розділу II цього нормативно-правового акту прямо зазначено, що на ПОГ покладається проведення досудового розслідування кримінальних проступків у формі дізнання.

Реалізація даного повноваження здійснюється в порядку передбаченому наказом Національної поліції «Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України» № 405 від 20.05.2020 [13]. Відповідно до даного нормативного акту керівник, який уповноважує ПОГ здійснювати досудове розслідування у формі дізнання видає наказ «Про уповноваження працівника поліції здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків».

Засвідчена в установленому порядку копія наказу надсилається до органу прокуратури відповідного рівня для внесення адміністраторами ЄДР відповідних відомостей про реєстратора до довідника організаційної структури ЄДР і надання працівнику поліції, уповноваженому здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків, доступу до ЄДР [13].

Аналіз практики засвідчує, що покладення на ПОГ функцій дільничного відповідника може здійснюватися для виконання різних завдань. Одним з них є забезпечення ПОГ повноцінного досудового розслідування кримінальних проступків, вчинених на території обслуговування (усіх загалом або окремих з них – залежно від наявного обсягу роботи). Також ПОГ може бути включений до групи дільничних з розслідування того чи іншого кримінального проступку з метою виконання окремих доручень старшого цієї групи, проведення окремих процесуальних дій, оформлення тих чи інших документів тощо.

Якщо ПОГ призначено дільничним та доручено проведення повноцінного розслідування кримінального проступку, вчиненого на території обслуговування, то відповідно до п. 3 ч. 2 ст. 40-1 КПК України він набуває права доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій у випадках, установлених цим Кодексом, відповідним оперативним підрозділом. З цим пов'язана низка проблем, які підлягають окремому дослідженню.

Висновки. Виявлення та розслідування кримінальних правопорушень є двома окремими, але взаємопов'язаними напрямками (сегментами) роботи поліцейського офіцера громади.

Виявлення ПОГ кримінальних правопорушень – це його діяльність, яка полягає у одержанні та фіксації ним інформації (невідомої до того правоохоронним органам) про готування до кримінального правопорушення, замах на кримінальне правопорушення, учинення закінченого кримінального правопорушення.

Виявлення ПОГ кримінальних правопорушень за ознакою активності має дві форми:

- активну (цілеспрямований ініціативний пошук інформації про кримінальні правопорушення);
- пасивну (одержання інформації про кримінальні правопорушення під час виконання іншої роботи, у тому числі профілактичної, дозвільної, проведення дізнання, поліцейського піклування) тощо.

Активна форма зараховує дії, що притаманні оперативно-розшуковій діяльності: одержання інформації від місцевих мешканців та надання ними допомоги на засадах конфіденційності, опитування (у тому числі з при-

ховуванням дійсної мети), огляд та візуальне спостереження у публічно доступних місцях. Пасивна, передбачає постійний перманентний (фоновий) кримінальний аналіз інформації, що надходить до ПОГ при виконанні ним інших завдань.

Виявлення ПОГ кримінальних правопорушень за ознакою гласності має дві форми: гласну та негласну. Гласна форма характеризується повною відкритістю. Негласна форма характеризується використанням конфіденційного співробітництва з окремими мешканцями громади та приховуванням мети окремих дій ПОГ. Ця форма нормативно не закріплена, але є ефективною та набула значного поширення на практиці.

Виявлення ПОГ кримінальних правопорушень за ознакою індивідуальності має дві форми – особисту (виявлення здійснюється ПОГ в індивідуальному порядку) та групову. Груповою формою передбачає виявлення ПОГ кримінальних правопорушень у безпосередній взаємодії з оперативними працівниками (слідчим, дільничним, інспектором з ювенальної превенції, представниками Дежавної прикордонної служби, СБУ тощо).

Розслідування ПОГ кримінальних правопорушень має лише одну форму – дізнання (форма досудового розслідування, в якій здійснюється розслідування кримінальних проступків). Цей напрям діяльності ПОГ полягає у пізнанні ним факту й обставин учинення конкретного кримінального проступку та реалізується через процесуальні дії, передбачені КПК України, що застосовуються з метою виконання завдань кримінального провадження.

Одночасно ПОГ фактично залучається до участі у досудовому розслідуванні кримінальних правопорушень будь-якої тяжкості слідчим, дільничним чи працівниками оперативних підрозділів з метою:

- отримання інформації необхідної для визначення особливостей криміналістичної тактики у даному кримінальному провадженні;
- надання допомоги у проведенні слідчих (розшукових) дій, зокрема і негласних;
- консультуванні слідчого та оперативних працівників щодо соціально-психологічних, соціально-географічних та кримінологічних особливостей конкретної територіальної громади.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 28.07.2017 № 650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17#Text>
2. Щербина М. О. Адміністративно-правовий статус поліцейського офіцера громади: аналіз та удосконалення законодавства. *Юридична наука* 2020. № 4 (106). Том 1. С. 192–199.
3. Мердова О. М., Головкин О. М. Адміністративно-правовий статус дільничного офіцера поліції та поліцейського офіцера громади. *Правовий часопис Донбасу*. 2020. № 3 (72) С. 135–144.
4. Лебедева Н. Реформування підрозділу дільничних офіцерів поліції за проектом «поліцейський офіцер громади» в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 9. С. 137–140.
5. Сербин Р. А., Шевченко С. І. Поліцейська діяльність дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 7. С. 508–510.
6. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 80731-X / *Верховна рада України*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
8. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 19.12.2017 № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#Text>
9. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 27 квітня.2020 № 357. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text>
10. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI / *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
11. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2011 р. № 2341-III/ *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
12. Грібов М. Л., Черняк А. М. Протидія злочинності оперативними підрозділами правоохоронних органів: поняття та зміст. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 4(109). С. 37–51.
13. Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 20 травня 2020 р. № 405. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0491-20#Text>